

Het laatste bontbastion

Nertsenfarm in Ede. In de stallen ‘zweven’ lange rijen hokken van gaas op heuphoogte om de verzorging te vergemakkelijken Foto’s Rien Zilvold

Actievoerders demonstreren vandaag in Den Haag tegen bont

Een bontjas vervult geen levensbehoefte. Daarom debatteert de Tweede Kamer over een verbod op het fokken van nertsen. Goedkoop scoren, zeggen fokkers.

Hans van der Lugt

Honderden donkerbruine glinsteroogjes in zachte, lenige pelzen staren vanuit hokken van kippen-gaas naar de bezoeker. Op de hokken ligt een bruine brij van vlees die een weeë geur verspreidt. Af en toe knabbelt een nerts aan de vleesbrij of aan een strootje dat door het gaas steekt. Nertsen zijn solitaire jagers, maar deze dieren brengen hun hele leven door in een hok van 85 bij 30 centimeter.

Zes maanden duurt het leven van een nerts in deze fokkerij in Ederveen. Dan wordt het dier vergast, gaat de pels naar de mode-industrie en het vlees in een vuilverbrandingsoven. Een dier dat niet onder toezicht is geslacht, mag niet voor consumptie worden gebruikt. Zo produceert Nederland jaarlijks ruim vier miljoen glimmende pelzen en tien miljoen kilo ‘vleesafval’, legt Wim Verhagen uit, directeur van de Nederlandse Federatie van Edelpelsdierhouders (NFE).

Jarenlange campagnes tegen bont hebben enig succes gebracht. Het fokken van vossen en chinchillas (een klein Zuid-Amerikaans knaagdier) voor bont is halverwege de jaren negentig verboden. De nertsenfokkerij werd toen ook bijna verboden, maar het vroegtijdig heengaan van het laatste kabinet-Kok gooide roet in het eten. Met het aantreden van premier Balkenende verdween het wetsontwerp in de prullenbak. Intussen is wel de import van bont van katten en honden binnenkort verboden en ook zeehondenbont wordt uitgebannen. De nertsenfokkerij is het laatste ‘bontbastion’ in Nederland.

Een kansrijk wetsvoorstel van PvdA en SP dreigt hier nu ook een einde aan te maken. Van de bevolking staat 72 procent achter een volledig

verbod op bontproductie in Nederland, aldus een enquête van TNS NIPO uit 2006. Het dragen van bont wordt zelfs afgekeurd door 86 procent.

Nertsenfokkerij is een vorm van intensieve veehouderij die niets meer te maken heeft met ‘het land’. Net als moderne kippen en varkens zitten nertsen hun hele leven in hokjes om zo efficiënt mogelijk te kunnen worden gefokt en vetgemest met voer dat van ergens ver weg wordt aangevoerd.

Het terrein in Ederveen is slechts een hectare groot en wordt geheel in beslag genomen door een rij half open stallen – grauwgroen en keurig in het gelid als legerbarakken. In de stallen ‘zweven’ lange rijen hokken van gaas op heuphoogte om de verzorging te vergemakkelijken.

Een betonnen muur rondom het terrein zorgt ervoor dat ontsnapte dieren het terrein nooit af zullen komen, zegt Verhagen van de NFE. „Er-overheen klimmen kunnen ze niet en door beton heen knagen lukt ze niet.” De NFE is eigenaar van deze fokkerij in Ederveen, die onder meer dient als demonstratie- en proefbedrijf.

Er kleven vier welzijnsproblemen aan de nertsenfokkerij, stelde de Wageningse universiteit een jaar geleden in een rapport. De dieren worden te vroeg gespeend, de kooien bieden niet genoeg prikkels, er sterven te

veel pasgeboren dieren en de vermagering voor de winter om de dieren op een gewenst gewicht te krijgen, is te geforceerd. Het effect hiervan is een gedragsprobleem: nerveuze herhaling van dezelfde beweging of bijvoorbeeld staartzuigen door te vroeg spenen.

Volgens Verhagen zijn deze problemen grotendeels opgelost door aangescherpte richtlijnen voor dierenwelzijn. Zo is er bijvoorbeeld geïnvesteerd in zogeheten „verrijkingselementen” in de kooien, zoals een plastic koker waar ze doorheen kunnen kruipen. „Als een dier nog wel eens nerveus gedrag vertoont, is dat bijvoorbeeld omdat het als laatste aan de beurt is tijdens voertijd”, zegt Verhagen.

De opsteller van het Wageningse rapport, onderzoeker Marko Ruis van de Animal Sciences Group, stelt echter dat de gedragsproblemen nog niet zijn opgelost. Ja, er zijn verbeteringen zoals de verrijkingselementen, erkent hij, maar de effecten daarvan zijn nog niet duidelijk. Ook geven de regels de individuele fokker nog altijd ruimte voor (te) vroeg spenen van de dieren.

Een ‘welles-nietesspel’ over het welzijn van de nerts is niet waar de Tweede Kamerleden Krista van Velzen (SP) en Harm Evert Waalkens (PvdA) op uit zijn. Zij vinden het ethisch niet verantwoord om dieren alleen voor hun pels te fokken. Het in gevangenschap houden en vervolgens doden van dieren is vanzelfsprekend een aantasting van hun welzijn, zeggen de twee Kamerleden. Dat mag alleen als er een redelijk doel tegenover staat.

Een bontjas is volgens hen geen redelijk doel. Een bontjas vervult geen eerste levensbehoefte en er zijn ge-

noeg alternatieven voorhanden. Dus hebben ze een wetsvoorstel ingediend voor een volledig verbod op het fokken van dieren alleen voor het ‘oogsten’ van de pels, zoals de fokker het noemt. In oktober is er een eerste behandeling in de Tweede Kamer geweest. De Kamer wilde extra informatie over de economische consequenties en zal het debat vermoedelijk kort na de jaarwisseling voortzetten.

„Goedkoop politiek scoren ten koste van een kleine groep ondernemers”, stelt Verhagen van de NFE. „Linkse partijen geven een waardeoordeel over de consumptie van mensen. Wat maakt het voor verschil of een dier voor zijn vlees of zijn pels wordt gehouden, een pels die twintig jaar meegaat? Wat is ethisch? Ik weet het antwoord niet.”

De Nederlandse nertsenfokkers vormen een kleine, succesvolle club. Nederland is de derde nertsenproducent ter wereld, na Denemarken en China. Met een productie van ruim 4,5 miljoen pelzen per jaar nemen 163 Nederlandse fokkers eentiende van de wereldproductie van 50 miljoen pelzen voor hun rekening.

Looierijen bestaan in Nederland niet meer en dus gaan alle pelzen voor bewerking naar het buitenland. De meeste pelzen blijven daar ook. Hooguit 5 à 10 procent, schat Verhagen, keert terug in Nederland, bijvoorbeeld als kraag op een winterjas.

Harde cijfers heeft het CBS alleen over de totale import van producten van bont en imitatiebont (bontkragen en dergelijke op mantels worden niet meegerekend). Die import is de afgelopen tien jaar gehalveerd tot drie miljoen euro per jaar. Dit is kruimelwerk vergeleken met de totale

waarde van de miljoenen nertsen die in Nederland worden geproduceerd en geëxporteerd naar het buitenland voor verwerking: ruim 100 miljoen euro.

„Kijk, een nertsmantel”, zegt de bedrijfsleidster van een luxe damesmodezaak in de Haagse Hoogstraat, terwijl ze vanuit haar winkel naar een dame op leeftijd onder het wandelen de publiek wijst. In Den Haag blijkt meer bont over straat te lopen dan de leek zou verwachten. Ze toont een mantel van geschoren nerts uit de eigen collectie. „Kijk, het ziet er net uit als fluweel. De leek herkent het vaak niet eens. Ik heb zelf ook een mantel van geschoren nerts en nog nooit problemen gehad, ook al neem ik de tram hier in Den Haag. Ik weet dat er alternatieven voor bont zijn, maar het is zo heerlijk soepel en behaaglijk warm. Ik word ook een beetje balorig als mensen overall maar tegen zijn. Uiteindelijk verkopen we niet iets wat verboden is.”

De actiegroep Respect voor Dieren houdt vandaag een demonstratie bij modezaken in Den Haag.

De nertsenfokkerij is een lucratieve sector. De fokkers verdienen een „voor agrarische begrippen hoog en stabiel inkomen”, stelde het Landbouw Economisch Instituut (LEI) vorig jaar. Woorden als ‘hoog’ en ‘stabiel’ zal het LEI nooit voor inkomens in andere sectoren in de landbouw gebruiken. Het is bovendien een industrie met toekomst, meent Verhagen. Driekwart van alle bont is nerts en de wereldwijde productie is sinds 2000 verdubbeld. Er is op deze wereld vraag naar pelzen. Misschien niet in Nederland, elders wel.

Nederlandse fokkers doen flink

mee aan de productieverhoging. De bestaande bedrijven hebben de afgelopen vier jaar het aantal moederdieren uitgebreid, van 630.000 tot 840.000, aldus het LEI. De fokkers deden dat vooral om een verbod te bemoeilijken, stelde Esther Ouwehand (Partij voor de Dieren) tijdens het eerste debat in de Tweede Kamer in oktober.

Hoe groter de bedrijven, hoe groter de verliezen die een verbod met zich mee zal brengen. Als de Kamer tot een verbod besluit, stelt Verhagen, „dan willen we worden uitgekocht”. Waalkens en Van Velzen wilden de sector tien jaar de tijd geven om langzaam over te schakelen op andere bezigheden. De fokkers zijn daar tegen.

„Niemand wil nog werken bij een bedrijf dat over enkele jaren niet meer mag bestaan”, zegt Verhagen. „Dus zullen bedrijven leeglopen en vanzelf over de kop gaan. Wat moet een fokker doen met die ene hectare grond met stallen die hij heeft? Kippen gaan fokken? Ofwel zeven kippen in één nertsenhok duwen?” Dus willen de fokkers liever contant geld.

ChristenUnie en Partij voor de Vrijheid hebben tijdens het debat in de Kamer laten weten vóór het wetsvoorstel te zijn als de fokkers genoeg compensatie krijgen. Daarom heeft het LEI de kosten van sanering van de sector opnieuw berekend. Het instituut kwam half november met een rapport dat uitkomt op een schade van 500 miljoen euro voor de sector.

Om zo’n winstgevende sector van de economie de nek om te draaien en een duizendtal mensen werkloos te maken, zou een mooie reden kunnen zijn voor Kamerleden om in deze tijd van economische neergang toch maar niet akkoord te gaan met het verbod. Waalkens ziet deze bui al hangen en

heeft het Bureau Onderzoek en Rijksuitgaven van de Tweede Kamer gevraagd de cijfers van het LEI nog eens te analyseren. De afgelopen week zei het bureau dat de cijfers van het LEI „veel vragen oproepen” die het instituut eerst moet beantwoorden voordat de Kamer een besluit neemt.

Sommige ondernemers nemen vast een voorschot op het mogelijke verbod door in het buitenland een dochteronderneming op te zetten, met name in Polen waar grond en arbeid goedkoop zijn. „Ruim twintig Nederlandse fokkers hebben inmiddels ook vestigingen in het buitenland waar ze regelmatig verblijven”, zegt Verhagen.

De echo van deze ontwikkeling was te horen in de Tweede Kamer. „Je kunt in Polen met dezelfde centen twee keer zoveel dieren houden onder mindere omstandigheden”, riep Ger Koopmans (CDA) tijdens het eerste debat over het voorstel in oktober van dit jaar. Terwijl sprekers van ChristenUnie en SGP zich probeerden te laten leiden door lange redeneringen over het menselijk rentmeesterschap, toonde het CDA zich als gebruikelijk de felste verdediger van de intensieve veehouderij. „Mogen we dan voortaan ook niet meer paardrijden? Of een hond houden? Is dat dan ook een luxe?”, zo luidde Koopmans’ antwoord op de ethische kwestie die Van Velzen en Waalkens aan de orde hebben gesteld. ◀

‘Wat is het verschil of een dier voor zijn vlees of pels wordt gehouden’